

САНА ОЛОХ

Хайыат
1931 жыл алтынны
15 күнүттөн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА ҮЛЭНИТТЭР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 124 (4547) 1974 жыл. Алтынны 15 күнэ Санаата 2 харчы
ОПТУОРУНЬУК

Молдавияга үөрүү-көтүү

КИШИНЬЕВ. (СССР). Күннээх Молдавия үлэниггэр советский поруоту кытта бииргэ Молдавия Советский Социалистический Республикага таралыбыта уонна Молдавия Коммунистический партията төрүттөмүтэ 50 сылара туолуутун үөрүүлээхтик быраабынныктыабылар.

Хайдаллаах юбилейга анал-лаах Молдавия Коммунистический партиятын Килин Комитеты уонна Молдавский ССР Верховный Советын үөрүүлээх муннахтарыгар тыл эиһит ССКП КК Генеральной секретара таб. Д. Н. Брежнев бэйитин этиити бүтүүтүгэр Молдавский ССР-ы Октябрьский Революция орденынан наараадалаар туһунан ССРС Верховный Советын Президиумун Бйаарын аарытын муннах

кыттылаахтара мтыс дохсун тыаһынан көрүстүлэр. Молдавский ССР уонна Молдавия компартията таралыбыттаро 50 сыла туолуутун туһунан дакылааты Молдавия КП КК бастагы секретара Н. И. Бодня оңордо. Молдавский ССР үлэниггэр үөрүүлээх күнүнөн быраатты республикалар делегацияларын салайааччыларга эбэр-далаатылар.

Үөрүүлээх муннах кыттылаахтара урдук өрө көтөрүллүүнөн ССКП КК, ССРС Верховный Советын Президиумугар, ССРС Министрдерин Советыгар эбэрда сургуу мыйтылар.

Кишиневка Кыайым Площадыгар байманнай парад уонна үлэниггэр быраабынныктыаары демонстрацияларга буолдулар.

Молдавский ССР столицатыгар буолбут үөрүү-көтүү бийиги дойдубут поруоттарын доһордоһууларын уонна бииргэ сомоболууларын, кишигэр Советский Союз Коммунистический партиятын тула ыга түмсүүлээхтэрин, коммунистический идеалларга, бийиги дойдубуттар коммунизма тутуу дылаатыгар муһура суох бөрүннүлээхтэрин чадылхай демонстрациятынан буолла.

РЯЗАНЬ. Оройуон киинэ Спас-Клепики таһыгар Сибирь—Москва линиянан тардыллар газопровод турбаларын бүтэһин иһэрдии ытыллар. Ити иһэрдии урдун чинээ куоталаһы кыайылаабыр, Социалистический Үлэ Геройа Н. Равитин салайар биригээдэтигэр сүктэрилиннэ.

3000 километр усталаах сир анынан ытыллар магистралга боруобалааһыннар ытыллан эрэлэр. Бу газопровод устун Тюменской уобаластан сылга 15,5 миллиард кубометр күөх өттүн барыада. Үлэниггэр Москвага күөх өттүгү Улуу Октябрьский революция 57 сыла туолар күнүгэр эбэтэр бөддьүбүн үс ый киинэ бириэхтэрэ.

СНИМОНКА: сваркалыыр-монтажтыыр трест бастыг элентросварщикга Т. А. Карпов. Е. ДЬЯНОВОВ фотота.

СССР фотохрониката.

Н. З. МАКАРОВ САЛАЙАР ЭБИИ АҢЫЛЫГЫ БЭЛЭМНИИР ЗВЕНОТУН СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ ЭБЭҢ ЭЭТЭЛИСТИБЭТЭ

Тоһусе пятилетка ааспыт үбүс, быһаарылаах сылыгар үс киһилээх эбии аһылыгы бөлөмнүгэр звенону салайыттым. Хас биирдии киһиэхэ 200 тонна дулбаны кырбаттарга ылыммыт социалистический эбэһэтидэтибэтигэр 204,5 бырыһыан толорбуппун. Мраах Таңда урарар буулазе-рынан астарылабыт дулбаны таһымга шестөөх тарилтэлэр, ордук «Сельхозтехника» отделенигэ улахан көмөнү өнөрбүттара.

Пятилетка бийылгы тутаах сылын кыстыга кырыымчык аһылыктаах, аһах марахат-тардаах буолла. Күнгэ 3-4

кг отунан, көмчү айахха турар сүөһүлэртэн олгөм үтү, торолкой төрүүсү ылар кыла-лыбатын ким барыта өйдүүр. Онон бийылгы кыстык ылар-хаттарын быһаарар усулуобуйанан эбии аһылыгы далай-дык бөлөмнөөһүн буолар.

Субуруускай аатынан совхоз Сылалтааһы отделенигэтин рабочайдара эбии аһылыгы хотуулаахтык бөлөмнөөн, общественной сүөһүнү эмистик сыла таһаарарга сорука-тын үлэнибэт. Бэйэбит ис кыахтарбытын аарыһын уонна суоттанан көрөн баран, бийылгы тутаах сыл кыстыгар, эбии аһылыгы бөлөмнүгэр эе-

бену төрөһүн үлэниггэр быһаарыныбыт.

Звено хас биирдии киһитигэр тиксиритинэн 300 тоннатан итэһинэ суох дулбаны кырбатан, барыта 900 тонна дулбаны бэлэмнээхпит. Бу үлэбитин ээтиннэ 1 күнүт, тэн сабалыахпыт.

Эбии аһылыгы бөлөмнүгэр эвенолар республикатаагы куоталаһыларынгар иһирсэн туран, оройуон бары эбии аһылыгы өнөрөр эвеноларын социалистический куоталаһыга ытырабыт.

ЗВЕНО СОРУДАБЫНАН
ЗВЕНОВОД Н. МАКАРОВ.

ССКП райкомугар

Субуруускай аатынан совхоз Сылалтааһы отделенигэтин Н. З. Макаров салайааччылаах эбии аһылыгы бөлөмнүгэр эвенотун хас биирдии чилиһин кыстык устата 300 тоннатан итэһинэ суох дулбаны кырбаттарга уонна оройуон бары эбии аһылыгы өнөрөр эвеноларынгар ытырымы.

тын ССКП райкомун бюрота биһирөөтэ.

Бүрө бу улахан смалалаах подүлээһини көмөһүн дүүллэһин уонна оһоон общественной сүөһүгэ далай эбии аһылыгы бөлөмнөөһүн тарилтэлэригэр бары совхозтар, парткомнар, маһыаһы сүөһүк партиянай тарилтэлэрини эбэһэтидэтидэтидэ.

Ыччаттар — совхоз производствотогар

Эрилик Эретиин аатынан совхоз комсомольской тарилтэтигэр (комитет секретара Василий Назов) 273 комсомолец учуока турар. Кишигэртөн улахан аһы-дара производствотарга үлэнилэр. Совхозка килин сылларга «Оскуола—производ-ство—урдук үөрөт» девизинэн комсомольской нүтөөһүнэн үлэни таһаарчы-лар эвеноларга эбэрэн иһэр. Бийыл бөрө-лм онус кылааһы бүтөрбүт 50-тан тахса улааттар уонна кырыымчык эбии бийылгы бийахчы эбэһинэ үлэни тарыстылар.

Совхоз бары производственной былаан-гарын аһара толорон республикага биһир бастыг таһаарыстылан билэр. Оттон онуота комсомоллар уонна эбэр муча-тыр боччумнаах кылааты килэрээлэр.

Бары салаа үлэлэргэ киһилэр тоһут куустар. Холбоор, совхозка 104 манньык сымтан 76-та комсомоллар уонна иһ-тэттэр. Аһа мучат-комсомольской фер-милер коллективтарга үлэбэ урдун сити-һин холбоорун көрдөрүлэр. Бийыл са-дын совхоз үөрөт иһаа олгөм үтү көмөс республикага ытырымы таһаарыты. Ону өлөхтө килэрэрэр «Юбилейнай», «Сыр-кыс», «Эбэ», «Маарыкчаан», «Сардажа», БИСЛКС 50 сылын аатынан (Уорка) мучат-комсомольской фермаларын коллек-тивтарга көтөөт рлэбэ туружмуттара.

Эдэрдэр сайымгы үлэлэрин көбүлээччи-лэринэн «Сыркыс» ферма коллективин буолбута. Бу коллектив бийылгаас нас-тавик-манньыксыт Евдоким Назаров уонна старшай манньыксыт, райсовет де-путата, комсомолец Мария Невнова сала-йаллар. Сыркыстар сайымгы үөрөт иһ-тэс биирдии фуреһнай ынагартыгаран 1210 кг үтү ымырға ылыммыт эбэһэти-дэтибэлэрин 1276 килограммынан толор-дулар. Онон биирбит тыларын, таһаар-быт ымырчыларын 105 бырыһыан толор-дулар. Ферма бастыг манньыксыттары Лилия Невва хас биирдии ынагыттан 1448, Мария Ксенофонтова 1312, Елена Назарова 1364, Акулина уонна Алексан-дра Протасовалар 1250—1180 кг-ны иһаи үчүгэй көрдөрүүлэнилэр.

Бу ферма бастыг манньыксыта Лилия Невва тоһусе мй түмүгүнэн эдэрдэртэн со-вотопун хас биирдии ынагыттан 2000-таах кырбаны аһара түстэ. Ол курдук, ким хас биирдии ынагыттан 2430 кг үтү иһаи эдэрдэргэ оройуон түдүккөн бастаан иһэр.

Сайымгы от үлэниггэр совхоз үрдүмү 30-ча эвекэ тарилыбыт. Эвено аһы-80—90 бырыһыан ыччаттар, үөрэнээччи-лэр үлэлээбиттара. Аһа мучат-комсо-мольской эвенолар уонна үөрөт үө-рө-

нөөччүлэр биригээдэлэргэ 2311 тонна оту оттоон совхозка туттардылар. Маһар-үрүлэр эвенолор Н. Г. Кондратьев салай-быт эвенота 1400 ц, Н. К. Осипов меха-низированной аһардаах эвенота 3815 ц оттоон үчүгэй түрүкү сипистилэр. Бабада үрүлэр П. М. Степанов салайбыт үөрэнээч-чилэр эвенолар 1791 центнери оттоон бастыглар килэрээлэр кырыстылар.

Чакырда, Холбоордо лартуоһу эвено-ларынгар Чинир аһыс кылаастаах, Дирин орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ таһы-да сайымгарын ситиһиһээтигэр үлэнил-лэр. Холбоордо кырдыаһыс коммунист Г. Д. Соколынигов салайбыт эвенотугар Дирин орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ Люба Дьяконова, Нюта Салдагова, Лилия Гарасова, Саята Гоголева сүрүн күөс бу-оһун мучам туһа өлөкө дэттилар.

Билигин общественной сүөһү кыстыгар совхоз ыччаттара сүрүн үлэниггэр буула-нар мараа үрүлэртэ кыстыг тарыдан эрэлэр.

Ити курдук, Эрилик Эретиин аатынан совхоз производствотын бары сүрүн са-лааларынгар эдэрдэр баһылым-көһүлүр ордуу илаллар.

С. ЗВЕРСТОВ.

КАЗАХСКОЙ ССР. Алма-Ата уобалаһын идэтиллибит хаһа-йыстыбатыгар—Чилинскэй сов-хозна остолобуой сортаах вино-грады хомуйуу ытыллар. Үү-нүү 855 гектартан хомуллуоба.

Совхоз үлэниггэрэ бийыл 6840 тонна винограды хомуйан, былаантан 400 тоннаны ордуу туттарыахтара.

СНИМОНКА: винограды бастыг хомуйааччы Азат Хаджиева.

СССР фотохрониката.

Ара дойдуну көмүскүүр улуу сэрин ветерана К. Г. Обозной уонна Подыма урукку партизанскатын Алыфред Ирек ордообуттан довордохоллор. Соторулаагы Ирек Сумскайга кэлэн К. Г. Обозной, кини үлэтир коллективни кытта көрүстэ. Сэрин сыллаахтар Алыфред уонна кини ийэтин советскай тааннст К. Г. Обозной олуттэн быыбаабыта.

СНИМOKKA: К. Г. Обозной, А. Ирек уонна токарь Вадим Чер. помет (хапс), парикмахер Тамара Горонан.

В. ДЯЧЕНКО фотота.
ССТА фотохрониката.

уон үһүс слета СУОЛТА БИЭРБЭТТЭР

инитиэх саһыл тирииттэн нмк-рэр. Ол гүдүнэн кымыл иитэр формалар үлэлэригэр кыһалы-баппыт, «специалистар сыһыары-лыбаттар, сөптөөх тутуунан, аһынан, аналлаах үөрэхтөөх кадрларын хааччылыабыт, тусту-лах үлэһиттэригэр ирдэбил кыһаан туруоруллубат. Бары Маркс аатынан совхоз Мугудай-даары, отделениегынгар быһыл-лардаас балаан ийыгар, куһа-нан көрүүтүн-хараһыттан, 50 саһыл туһата суох өлө. Онуоха совхоз салаатата бууһаахтары-материальнай да, моральнай да эппиэскэ тардыбата. Саһыл фер-маларыгар үгөс курдук, үлэни-хамнаһы кыһыбат дьон аналла-лар. Биир да туруктаах үлэһити биэрбэттэр. Кымыл иитиһэ племенной үлэ-дизин умуууга хаалла. Саһыл өвөтөрүн учуот-тааһын, нүөмүрдээһин суох. Онон иитиһэ хааларыаллар са-һыллар хантан төрүттөөхтөрүн-уустаахтарын быһаарар улахан күчүнэрдэй, быһата уруурдаһын таһыста. Оттон ити төрүөдү-маныга улахан өхсүүлэри бил-лэр. Онон атын сирдөөтө, хайа-ана шыманан, саһылы булуу боппуруоһун көрүөххэ таһа.

Тыаһыт булчуулар түүлээх уонна иитиэх саһыл тирииттэригэр таһаастааһын хаачыстыбата ку-һааныттан үгөс мочоокко түһэ-бит. Онон булчууттары уонна кымылы иитээчиллэри тириини таһаастааһын ньымаларыгар кини-ни үөрэттэххэ, үгүс сүбэлэри биэртэллэххэ. Итиннигэр сов-хозтар охотобедтара бу боппу-руоска сүрүн болломтолорун ту-һааһыах тустаахтар.

Пятилетка тутуах сыла түмүк-төнөрө иһин алгар мй хаалла. Булт сезона саралаһа. Онон совхозтар бары былааннаах бул-чууттарын атынны 15 күнүн аспаһаа аһаалаан уонна ки-ниилэри көлөнөн, бары наадалаа, дыһан хааччылаан кытааны ох-суох тустаахтар. Оттон нөһү-дүстөр Советтара булчууттарга урукку курдук күөлэри эрэ буолбакка, алдастар, үрэхтөр быыстарынааһын тыаһары сы-һыарыаһын өхсүүтэхтэр. Ити биэрэ. Иккиннин, ыраах үрэх-тэргэ, атын оройуоннарга үчүгэй дьоннортон сүүмүрдээн булчу-уттары аһаартааһынга күтөһү-тэ. Учууһун, быһыл любитель

булчууттары кинииник тардан, Аһаа үһүөртү, Нуотара үрэхтэ-ритэр таһаартааһын наада. Төр-дүһүнэн, олуттэ барар саһыла-ры оһуобай көрүүгэ-иитиһэ, аһатымга-кыһалыахха. Бэсипи-нэн, оройуоннааһын, охотобеще-тво үлэһиттэре уонна хаһаайыс-тыбалар охотобедтара хас бири-ди булчуу көрүһэ сыдыан таһынан таһаастааһынга, стан-дарты тутууууга сүбэни-аманы биэрнэх, кинилэр булчуу сөби-нэн-сөбүргөһүнэн толору хаач-чылыаһын, контуруоллоох тустаахтар. Итиннигэр быһааллар утатытылыахха илдьиһиһа-рына эрэ түүлээри булчууһына-пятилетка тутуах сылын соруга туолар кыһаахха.

Ол эраары быһыл даһаны сов-хозтар үгүс өтүдөлөннөлөрүгэр, биригдөөлөрүгэр буака таһымы-га улахан дээрэһиһы бар. Итинни хаһаайыстыбалар сала-лааччылар күн-дьыл куһаан үсүлүбүһаларынан сибээстэн общественной сүһүгэ оту собо-туоскалааһын уонна кыстык ба-лэмэ кыһаастааһын саба ба-рааллар. Ыраах үрэхтэргэ бул-чууттар көлөлөрүгэр аһаан от бөлөһүмүтэ, сонордүүт итэтигэр калыппы-барыны кыһаар эдэр дьону аһаабылар. Совхозтар администрациялара булчууттары кытта дуоһаар оһөстүбэттэр. Спецтаһаһын хааччылыабыт. Урукку сылларга сөтиннигэр орто-тутар дьэри көлө көстүбөккэ муннуура. Ити итэвэс быһыл өһө хатылаһар кутталлаах. Бу миндэр итэвэ эдэрдэри кыһаан киниһиһит. Былаан, эбэһээтэли-стибэ дьон аатыгар эрэ тиэрди-лэр. Сорох сирдэргэ булчуу олөх-палэн кини быһытыһан сына-лыылар. Ол иһин, быстах да буоллар, хос үлэ биэрэ саһыла-лар. Быһата, сонордүүт үлэтин ситэ сыналдаабаттар.

Булчууттар ити сирдээх өһи-лэрин сылта бирида мытылаар бу элекка совхозтар, отделение-лар салайааччылар бары бул-чууттары киллэрэн кытаһынаа-бахтара, бөбөлөрө даһаны сыды-ры наадалаһыннан аһаахтара итэтиһиллэхтигэр көрдөрдө. До-кылаатчыт таб. Н. Е. Эверстов уонна көпөһүннэ тыл аһит слет кыттылаахтара ити курдук бары итэвэстэргэ уонна иһини сорук-тарга киниини тохтоотулар.

С. АЛЕНСОВ.

Уота-күөһэ суох салалта тэбиитэ

Киниэ үлэһиттэрин 50 чилин-нэх профсоюзун месткомун биэр-сыллаах үлэтин туһунан отчуот-ту местком председатели Е. В. Харитонов өтөрдө.

Бу уруккута республика биэр-биллэр-көстөр үлэһиттэ коллекти-ва быһыл пятилетка тутуах «м-дыгар былаанын уонна эбэһээтэ-листитибити ыраарыһан толорбөк-кө иһэр. Ол курдук, 9 мй түмү-түһүн 86390 солкуобайдаах үгү-киллэригэр былаана 10876 солкуо-байынан туолбата. Онон былаан туолуута баара-сууга 87,5 быры-һыаһыга таһыста. Оттон көрөч-түнү киниинэн хабыл былаана 89,9 бырыһыаһыга эрэ тиийдэ.

Былырмын сылааһы былааны 10 мй иһинэн сэттэ, 11 мй иһи-көн гүөрт киноустановка толөр-бүт эбит буоллаһына, быһыл Ча-раһыаһы (ст. киномеханик В. Д. Макаров), диспансерааһы (ки-номеханик П. В. Никитин) 10 мй иһинэн, Соловьевааһы (ст. киномеханик Г. Г. Эласов), Ди-рингизэри (ст. киномеханик Н. И. Карпов) киноустановкалар 11 мй иһинэн толөрөр кыһаахтар. Со-рудаһтарын куруутун толөрөн иһэр киноустановкаларга киир-сэллэр: Кытаанахтара (А. Д. Божетаннинова), Бахалтааһы (К. Г. Местничков), Арылаах-тааһы (С. С. Борисов). Оттон «Маарыкчалан» кинотеатр көнни-ки 3 мйдааһы былаанын балта-раа-икки бүк куоһаран калла.

Биригдилээн уонна хасты да киноустановкалары холбуур би-ригдөөлөр икки ардыларыгар мытыллар социалистическай куоталаһын быһылыгы сылаһар

дааһы түмүтүнэн бастаһы мнэс-тэни мугудайдар, иккиһи дис-пансерадар, үсүһү мырылаһар ылаһытара.

Улэһиттэргэр үчүгэй көрдөрүү-лэри үтүмнэхтик ситиһэр, ку-руутун бастыһынар кэксаларыгар иһэр Дирингизэри, Кытаанахтара, Мырылаһааһы, Мындаһаһы-тааһы киноустановкалар коллек-тивтара коммунистическай үлэ-коллективнигэр бөһүөттөөх латын-чистаахтик сүтээлэр. Барыта 17 кини коммунистическай үлэ-удариһтарынан буолаллар.

Тоһо даһаны биэр үсүлүбү-йаа сыдыан үлэһиттэлэр Ха-бахсытааһы, Хаһылытааһы, ин-тернат-оскуолатааһы, Одьуллу-һааһы, народнай театрдара, о.д.а. киноустановкалар сыла-һыи көрөтө соһууга сыдыа-лар. Мындараһыттан С. К. Лыткин эһа, Мугудайтан Н. И. Максимов уонһускаа барбыт-тытан ыла бу киноустановка-лар көрдөрүүлэри лаһаа һаһаа-та. Итилэр бары үлэ өгөрөн таһаарыһа үлэһиттэн бөһүөт-төн улахан тутулуһааһын көр-дөрлөттөр.

Муннаахха-тыл эппиттэр үгүс-тэр местком уонна дирекция үлэтигэр таһымыт итэвэстэри сыһын критикага тартылар. Ол курдук: «дирекция өттүтүн уоттаа-сүөстөөх салалта суох буолла», «социалистическай куоталаһын дьаалатыгар эрэ барар, сыла устаты биэр да ки-ноустановкада проминальнай то-лөһмөтө», «бэл үлэһиттэр икки мйдаах хамнастарын ыла иһи-

тэр», «путевканын туһанымы-пыйах, эһа уонна турнистаа-һына наадылар дьоннор кы-һаан хааччылаһытылар», «поч-таһын кини таһылаһыбат буол-бутуттан ыла киниинэн хааччы-лаһы биллэрдиһ быһаарда», «са-һаһаа чачастара көстүбэт аатыран ордук кыһыһыгын ыларга на-с-сыһаа сүүрбөтө».

Итиннигэр өйдөтөр-иитэр үлэ-уонна контуруол мөһөтүлүбү-түн түмүтэр Потанов, Лебедев, Карпов арыһылаан, бэрээдэи ки-һан үлэһиттэн үһүлүһүлар, хас да кини атын үлэһэ көстү-лэр. Уорра, Талей, Туйла, Кы-лаа, Маддэхси, Урэх-Күөрө, ДАЭС, Улахан-Куол курдук сир-дэргэ киноустановкалар үһүн көһиһэ үлэһитэ суох таһа-туруулар киноустановка-лар уонһа көрдөрүүлэрин бил-лэрдик һаһааныһа чуолкай.

Муннаахха профсоюз оройуон-нааһы советын президиумун председатели В. С. Лыткин уон-на культура үлэһиттэрин профсо-юун райкомун председатели Н. И. Кандиһскай кытаһыһылар уонна тыл аһылар.

Кинофикатордар киниэ көрдө-рүүтүн хаачыстыбатын түһсэрэн, аһаһан өтүһүн элөһтөн тутуах-сыл былаанын уонна эбэһээтэ-листитибити толорууга бириг-дүһүн үлэһиттэргэ быһаарыһы-лар.

Местком саһа састааһы быы-бардыһа, кини председателин В. Д. Макаров таһыһыһа.

Н. МАКАРОВ

ДОЙДУ КУОРАТТАРЫГАР

Владимирская Дальней Вос-ток уонна Илин Сибирь гидро-геологтарыгэр аналлаах семинар үлэһит бүтэрдэ. Семинар кыт-тымылаахтара сир аһыһааһы-дулар саһаастарын үөрөһүһүн, оһу гүһаныһын кытта сибээс-

тээ проблемалары дьүһүһэти-лэр. Уу саһаастааһы Байкал-Амур жолуһаһын, бөһүт тутуулары-гар уонна Восточнай порт, Но-во-Спасскай цементэй заводка, кайа рудатын дьостуур комби-наттарга олус наадалаахтар.

Эластичкай симтетическай саһаастааһы—Литбикскай Дьон-Виланнотарын, коллоидно-пре-примитив саһа оһөһүтэ. Ити са-һаастааһын аһаастааһы аккиму-латарын көрүһүһүн сыһыһаахха-сөһ.

ССТА.

Оройуон бары булчууттарыгар уонна кыылы итээччилэригэр оройуоннаабы XIII слет кыттылаахтарын ыһырыылар

Биһиги булчууттар уонна кымылы итээччилэр, тоһеус-пятилетка тутуах сылын былааннарын кыһыһылаахтык толөрөргө соруктаһан үлэһи-бит. Ийэ дойдү валютнай фонун ханатымыга туох баар күөспүтүн уурайыт. Ол эраары күндү кы-лааннааһын тыаһан булчууһыһа уонна саһылы иитиһэ кэксэ итэвэстэр, туһаныһа илик ис-кыахтар бааллара маддэх буолбатах. Пятилетка аһыһыт үс сылыгар түүлээри булчууһыһа госу-дарствога улахан иһтөөх хаалдыһыт. Бөһүөт үлэһиттэргэр бастыһын опытытары ситэ туһаһаһыһыт, ыһаһа ортотуттан булчууттары иитиһэ биһитиһ да суолта ууруллубат. Сорох хаһаайыстыбаларга саһыһылар туртөүү ыһыһы уонна тирии хаачысты-батын туруктара куһаан, түүлээри булчууһыһа-һа, кымылы иитиһэ туһаһаһаах специалисттар ко-мелоро ыраарыһан ситэһэ суох. Булчууттар орой-уоннааһы слеттарыгар мустан өлөрөн, кэксэ итиннигэр итэвэстэр баалларын биһиттэһ туром-һыт, бөһүөт иһитиһиттэргэр маных социалистическай эбэһээтэлиститибити ыһыһаһыт.

— пятилетка тутуах сылыгар государствога 167 тыһыһыһа солкуобайдаах түүлээри туттарар былаһыһытын 102, оттон 1975 сыла бастаһын кварталыһааһы былаһы 103 бырыһыан төлө-рөргө. Ол иһиттэн былаһаһаах 145 кадровай, 7 үөрэһээччи, 120 любитель булчууттары тыһа та-һааргар;

— тирии хаачыстыбатын тупсарыһа өлөх-томмут бары нуориалары кытаанахтык тутуһар-

га, тириини өгөрүү техникаһын үчүгэйдик ба-һыһыһа. Бултаммыт түүлээри уонна туттарыл-лар саһыл тириһэһэри 80 бырыһыан дефегт суох государствога туттаргар;

— хас биридии булчуу эдэр ыһаһаттар ортөло-руттан кадровай булчууттары уонна саһылы итээччиллэри иһтэн таһаарыһытын ситиһэргэ;

— булт болдөһөһторун кытаанахтык тутуһар-га, браконьердаһыһын, түүлээри чачыһынай наа-даһа туттууну, аһыһааһыһын утары сорунуу-лаахтык өхсүүһага. Ол иһиттэн бары кадровай булчууттар общественной инспектордарынан буо-лаһаларын ситиһэргэ;

— маршруту кытаанахтык тутуһан биригдэ-дэһэн булчууһыһын кыһыһык ыһаһага;

— саһылы көрүүнү-иһитини төрдүттэн туп-саргарга, тириини таһаастааһыһа бастыһын опы-тары туһанарга, онон государствога туттарыллар саһыл тириитин орто сыһаһытын 120 солкуобайга тиздэргэ;

— 1975 сылга биэр ийэ саһыһтан 3,4 өһө-тон итаһаһа сүөһү ыһаһа.

Оройуон бары булчууттара уонна кымылы итээччиллэре, бу ыһыһыһыт социалистическай эбэһээтэлиститибити ситиһиһиллэхтик өлөһөх ки-риһин иһин социалистическай куоталаһыһын кыһыһык таһыһаһыһыгэр ыһыһаһыт!

(Ыһыһыһыт слет кыттылаахтарыһан биэр саһаһаан ыһыһаһыт).

тынан (председатель Р. А. Филиппов) онорбуттаахтар.

Музей салаатата ордук махтанар бэйэлэрин хартыыналарын бөлөхтөөбит художниктарга А. Мунгаловка, В. Карамзинга, С. Пестеревка, С. Семеновка, И. Нефитовка, Ф. Фядипповка. Саха АССР маңнайгы народнай художига Романов П. П. бэйэ айар наһаиэстибэттөөн тиниинмэ-тахкыт домогтоорук.

Улахан кээмбйдээх, арылхай
фотолары биир дойдулаахыт
И. Решетников (Якутский), В.
Тетерин (Москва) бэлэхтэрит-
тинэ.

Бийиги оройуонмут урай тар-
бахтаахтарынан аалтырар. Н. И.
Ноггародов, Ф. Г. Пудова, Д. И.
Халматерова, М. И. Соломонова,
Н. Е. Феоданов, Е. А. Макаров,
Н. Д. Флегонтова, В. И. Пои-
сеев музейбытын бэйэлэрин үлэ-
лэрини байынытара. Оттоо
сирох талааннаах тарбахтаахтар-
быт оҥоһуктара бийиги музей-
быт таһынан ааһар курдуктар.
Хам-лаадыаа быыстаткара эрэ
костен күлүмүрдөк баран, ти-
мирөн дуу, ыраатан дуу хаа-
лаллар. Инники өттүгэр кинилэр
байлаларин оҥоһуктарын оройуон-
нарын музейытар киллэриэхтэрэ
эбэннэллэр.

Музей бары дэбэтторутар
мактат-баһыбыа ылым этэбит

халма тагымгастаах эксponaттар баалдарын музейга билэриэхтэрэ эбэтэр кыаллар өтүүн адалан биэриэхтэра итэ. Норуот урукку, билигини өлөбүн көрдөрөр араас маллар, өнөрүктөр, сытар-сэбиргэллөр, докумeнттар, истэри-тэскэй суолталаах буолуохка айыстаах хаартыскалар, о.д.а. наадалар. Олору табаарыстар сорогун көмө бөрөөдөгүнөн, эрдүк күндү өтүүн сымна согуустук сыналдаан, атыытыгар бэлэтиэхтэра оһион куулабыт.

Бишлэхэ ордуу хүндэлэр Ага
дойнуу кемүскүүр Улуу сэрим-
гэ - сэмнанилах экспонаттар
биллилэхэ буйлуннар дэсүмүн-
гара, туттубут, сэримлэснит
сэнтара-сэбиргаллара, суолта-
лах буолуон сөнтөх хаартис-
калара, кишилэр геройдуу дыа-
лаларын көксинир кинигалар, ха-
һыаттар, суруктар. Оччотогоу-
һымал олохун көрдөрөр экспо-
наттар амиа хамалалар.

Музей—норуот баай история-
тын, таазаанын—мындыр өйүг,
уран тарбагы, үлө, охсуһууга
добуруун көрдөрөр културнай
кини, бар-дьон баайа-дуола.
Өрөйүүн үлөһиттөрө онно сөптөөх
султаны бизэрэн, дьиннэх өйө-
бүлү өгөрүөхтөрө динн эрэне
кууттэбит.

С. СОФРОНОВ,
районный музей директора.

Үчүгэй дьон туһунан кэспит

КЫҢАМНЫЛААХ УЧУУТАЛ

Дирин орто оскуолаты Татьяна Константиновна Далбаева ураты чугас, истин. Оскуолаабы сыллара минна ааспыттара. 1961 сыллаабы күнүн Саха государственной университетин физико-математический факультетин бүтэрээт педагогический үлэ боьуогун бу оскуолада атыллаабыта. Онтон баччаанга диэри физика учууутала минна үгүс түбүгү, үгүс уарууну көрсүбүтэ.

Татьяна Константиновна кылаабынай сылтаа сии биыр бары учууталлар кыэнэһэригэр күрдүк — оҕолорго чинг биллэни биэрий. Ол туһунан хас биырдин уруокка кыһанан бэлэмнээр, уруогун оҕолорго ордук тийимтигэр тыһынан, ордук табыгастаах нымалары туттан ыһар. Ол да иһин бу өскүс үөрэнэччилэрэ оройуонна ытыттылар физика олимпиадатыгар үксүн минники мистааһын ытталлар.

[illegible]

Үөн үг сэлдэх үрдүк мөрдүүлэх үдэ «В. И. Ленин төрөөдүтэ 100 сымла тугуугун болгохотон. Килбизинэх үлэтин ийин» медалын, үрдүкү, органнар хас да Бочуутунай грамоталарын, бэлэтин.

Татьяна Константиновна
түөрү өрө ийбэт. Ааспыт саас
улахан кызы Наташа бөксө
кылааны туйгундук, кыра
кымы Таяга үсүбү маар
«түөрт» «биз» сыяналары-
нан үөһөнүн бугаарытпаа.

Н. ФЕДОРОВ.

Дорубуйа
муннуга

ХААН — бу киһи тыына. Киһи
— киһи клеткаларыгар кислоро-
дуу, нигиталээх веществодары
иердөр, организмтан пурматтан
ордук углекислотаны таһаарар,
инфекционной ырыылар сарала-
ныларыны утары охсуһар.

Мархааха даан куугу амтир
 ньмаа быһыытынан киһи олохун
 быһаарыыга модун сүрөттөөн
 буолар, организмга бүтүнүктү-
 үр уонна, туох-ханнык кининэ,
 киһи периней системара үтүөкөн-
 нээх дэлэйи оҕорор.

Билгичи хаан куугуу ситийи-
нахтиг тутууллубат эмтир ме-
дигина уобалаһын ааттыр уус-
гук. Шогунан, хаан барыһынан
тогуууоллар ыар оһолонуула-
рым, кригэр-сепическай туу-
ту, уокка снатинни, сарданг,
хаан, эго элбех ыарыгларын, сү-
түрүллери, селлиг, мантан да
туһун үгүс ыарыглары кыайарга
хаан бүтүр кемелдөөр.

Хаан хутууну тутууттан ма-
хын, сүрэх, тынх, куолай, кур-
гах, бязар, таал, ө.д.я. курдук
ийнн тынх организарыгар, нер-
вний системава уустук операция-
лары оговору кыздалар буолла.

Ордух удахан кэдыүүнү хаан
кутуу, хронической хаан агымбаа-
ныны, төхөөрөбт арингарар про-
дестары, оһон бээрбэт баастары,
аммоһонийтан, бензинтөн, углевод
аммоһонийтан суһурууну, күүс-
төөх хонни хронической инфек-

Донорствоны сайыннарыабын

ценный шарылыры эитирге бирер. Сардаг шарылырын уонга уокка ситинни эйтэһин-ге хаан кутуу эитир атын ды-һаллар ортолоругар бир бастагы муастага 1908.

Билигин шарынахха хаан би-
йитингэр эрэ буолбакка, кини
чаастара — плазма, эритроцитнай,
тромбоцитнай уонна лейкоцитнай
массалар эмне кутуллаллар. Хаан
олус сыаналаах эмнэр препара-
тынан гамма-глобулин буолар.
Эмгэһиниңгэ уонна инфекционный
шарыылары, ордуу куорту, сире-
терэ кинини туһанан, эмн үлэ-
титтэрэ уонунан тыһымча эро-
олохун өлүүбүттэрэ.

Хаан кырата суох сыналлах
препарата—фибриноген камету-
нан прах хааннарыгар белковой
фракциялар адыһахтарыттан
ирйдэнэр нарыһахтар хааннара
кутталлах барытын тута тох-
тотор кыалтаах. Хаан атын пре-
параттарынан буолар фибрино-
лизин инфаркта, инфаркт минниээди
түрүккэ уонна араас төрүттээх-
тик тымырға хаан бөлүбүрүүтү-
гэр (тромбоэтарга) хаан бөлөнөх-
төрүн тарратары хааччыһар, ам-
бумин бымар, бүүр нарыһаларыгар
элахан кэбүүстөөх.

Полимиелииты, нуору, көблөрү утары сывороткалар өмнө до-
нор биэрбит хааныттан бөлөмнө-
нөлөр. Донор биэрбит хааннаа
амшула мөңгөсө дараны «олор
амшулата» дэтиэ дуо.

Бийигтэй дөйлүүт үлэвчтэрх

доруубуналарын харьстаабынча күннөтө кыфамны, ыарынахтары эмтөөнүн ыкмаларын түпсарлар-түпсарымы, амткар санга препараттары бөлөмнөөнүн докормабизар хааннарын көзмөйүн тохтоло сүөх улаатыннаарымы эбейбиз

Олох кордорерүшүн, ыарыһахтарга нэхитер хаан кутар туһуттан хас биирдин эитиир учреждениени донорлар биэрбит хааннарын саппааһа блар буларга наада. Оттон ол куораттаары уонна тыа сиригээри хас нэһилиэнньэлээх суу ахсык донорлар — ыарыһахтарга кутарга уонна эитиир препараттары бэлэнииргэ кэнүл өттүлөрүнэн бэйэлэрин хааннарын биэрэр дьон бастайааннай кадрдара блар эр буоллахтарына кыаллар.

Латыннын «донор» дивн тын талбаастаатахха — «бөлхтэгчид» дивн. Оттон ким бэйэтин хаанын бөлхтэгбит олус гумашай бигһыны онторор, советской дьол олохторун быһааһыныга активнайдык кыттар. Донор хаанын бизран, бизрэр эрэ буолбакка, албэди ылар дарааны. Сүткэн суолталаах тыын дымалаада кыт-тыамны ылыны, дьонго туһа-лаах буолууну өйдөөһүн, быстах саарбадалаабынлары уонна кут-танынны баһылааһын — бу ба-рыта киһини бэйэтин бэйэтэ са-ныһырыгар өрө көтөрөр, киһи өб-шественнай олохо бигэргэһинни-гэр көмөлөһөр.

үгүстөрүн атыштыан солбуйар
кыалдын сөп бууларына, ха-
ны тууганы да солбуйар сатамат!
Билинги медицинада дьонго ха-
нан эрэ биллибит саамый дикти-
лэх эмгартен бирдастөрүн —
хааны донордар эрэ биэрэллэр.

Саха АССР Доруубуна хары-
табылын министерствота, Кыһыл
Кириэс обществотын республика-
таады комитети уонна Хаан ылар
республикатаады станция биһиги
оройуоммутугар төлөбүрү суех
донордааһынга былааны толорор
сыалтан бу дыл сэтимины ый 27
күнүгэр «Донор нүнүк» ыытарга
быһардылар. Бу күн биһиэхэ
Хаан ылар республикатаады
станция келе ылдыар биригээдэ-
тэ кэлэн үлэллэрэ, төлөбүрү суех
хааннары биһэр донордар
ныһымдыахтара.

КҮНДҮ ТАБААРЫСТАР! Өскөтүн эңигиттен донор буоларга көрдөстөхтөрүмэ эбатар эңиги дыялданан бинтер тылчанан донордаанын сайдымытыгар көмөлөһөр бадалаах, кыахтаах буоллаахтыгына, бөйбөт чугас дьонгутугар, табаарыстаргытыгар, дорботоргутугар, билер уонна билбэт дьонноргутугар туһаны адаларга үһэ этиллэр түбэтэһиһи туһаныһи!

М. ФИЛИППОВ,
Кызыл Кириэс оройуоннаабы
обществотун председателэ.

Редакторы-составители
А. Г. ТУРАНТАЕВ.